

Περιορίζοντας την αυτονομία των ψηφιακών δημιουργών

Σύγχρονα ζητήματα πιθανής νόθευσης της αγοράς από τα καταστήματα εφαρμογών (App Stores)

Παναγιώτης Γιαννακάς, φοιτητής, Νομική Σχολή, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου

*Το παρόν άρθρο παρουσιάζει και εξετάζει τις ριζοσπαστικές αλλαγές που επέφερε η γιγάντωση της ψηφιακής τεχνολογίας στον τρόπο που είναι διαρθρωμένη και η αντίστοιχη αγορά και με τις επιπτώσεις να μην είναι ακόμη αντιληπτές. Οι πρώτες απόπειρες για νομοθετική ή νομολογιακή ρύθμιση των καίριων ζητημάτων, παρουσιάζουν διάφορες αδυναμίες καθώς τα υπάρχοντα κριτήρια που καταδεικνύουν πότε έχουμε (ή δεν έχουμε) μονοπώλιο συνυπολόγιζαν τα χαρακτηριστικά των πλέον παραδοσιακών αγορών και βιομηχανιών. Μια σύγχρονη προβληματική είναι το ποια ακριβώς είναι η νομική σχέση μεταξύ ενός αγοραστή εφαρμογών και του καταστήματος εφαρμογών. Αρχικώς παρατίθεται μια επί τροχάδην εξιστόρηση της υψής των αντιμονοπωλιακών πολιτικών και στη συνέχεια παρατίθενται με κριτική διάθεση τα διάφορα πορίσματα της υποθέσεως *Apple v. Pepper* και επισημαίνονται τα πιθανά σφάλματα που ελλοχεύουν στο παράπονο της *Spotify* στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τους όρους συνεργασίας που επιβάλλει η *Apple* μέσω του *App Store*. Γίνεται επίσης λόγος για το ποιος πρέπει να είναι ο ελάχιστος χώρος συνδιαλλαγών, ο οποίος είναι ικανός να κριθεί ως μια αυτόνομη αγορά. Τέλος αποπειράται να γίνει καταγραφή των πιθανολογούμενων κινδύνων που επιφυλάσσει το μέλλον για τους δημιουργούς εφαρμογών.*

Οι δεισιδαιμονίες ότι οι προσωπικοί υπολογιστές δεν έχουν κανένα λόγο να εισέλθουν στα νοικοκυριά^[1],^[2], με την έλευση του World Web Wide, κέρδισαν αναμφισβήτητα μια περίοπτη θέση στο μουσείο της γραφικότητας. Οι αντιμονοπωλιακές πολιτικές δεν ήταν άγνωστο οπλοστάσιο των κυβερνήσεων και της αντιπολίτευσης. Αντίθετα, ενδεικτικά μια αρχική ένταση υπήρξε κατά την περίοδο των δεκαετιών του '80 και '90. Κύριες υποθέσεις αντιμονοπωλιακής πολιτικής της εποχής φαίνεται να ήταν π.χ. η διάσπαση του Αμερικανικού Δικτύου Τηλεφωνίας (AT&T) ή το καρτέλ έξι αεροπορικών εταιρειών^[3]. Ο κρατικός παρεμβατισμός στην ιδιαίτερη επικράτεια του Διαδικτύου ήταν ανεπαίσθητος την εποχή εκείνη, αλλά παρόλα αυτά βαθμοί ψηφιακού ανταγωνισμού υπήρχαν. Για παράδειγμα ο φυλλομετρητής

Netscape εκθρονίστηκε από το Internet Explorer, ο οποίος έχει εκθρονιστεί από το Google Chrome.

Ως προς τους βαθμούς ψηφιακού ανταγωνισμού, κατά πόσο όμως μπορούμε να ισχυριστούμε το ίδιο για το σήμερα; Η κρατική προστασία από ποιες συμπεριφορές και πράξεις θα πρέπει να μας προφυλάξει; Στις μέρες μας τα ψηφιακά αγαθά προσομοιάζουν περισσότερο με υπηρεσίες παρά με προϊόντα. Πολλές φορές προσφέρονται δωρεάν, όπως επίσης συχνά δεν έχουν και τόση σημασία οι ακριβές τεχνολογικές προδιαγραφές αλλά αντίθετα τα δεδομένα μας που έχουμε εναποθέσει σε αυτές (βλ. Cloud Storage, Social Network κτλ). Στην περίπτωση μιας εταιρικής εξαγοράς, όπως όταν το Facebook εξαγόρασε το Instagram, η αγοράστρια εταιρεία αποκτά ει-

« τα ψηφιακά αγαθά προσομοιάζουν περισσότερο με υπηρεσίες παρά με προϊόντα »

^[1] Thomas Watson (1943, President of IBM): *I think there is a world market for maybe five computers.*

^[2] Ken Olsen (1977, Founder of Digital Equipment Corporation): *There is no reason anyone would want a computer in their home.*

^[3] Martin Tolchin (1994). *Six Airlines Settle Suit By Government on Fares.* The New York Times. <https://www.nytimes.com/1994/03/18/business/six-airlines-settle-suit-by-government-on-fares.html>

Αμερικανικό Δίκαιο Ανταγωνισμού

των πράγματων πρόσβαση σε σωρεία δεδομένων, τα οποία μπορεί να αφορούν τη δυνητική πελατεία, τους ανταγωνιστές της κτλ.

Με το πέρας του χρόνου άρχισαν λοιπόν να αναδύονται στο ψηφιακό γίγνεσθαι τέτοια και-ρια ερωτήματα και θα ήταν λάθος να αποδώσουμε τις αφορμές στην πρωτοφανή παγκόσμια ένταση με την οποία οι φορητές συσκευές διεκδικούν (και ως ένα μεγάλο βαθμό ήδη έχουν επιτύχει) έναν πρωτότυπο ρόλο στην καθημερινότητά μας.

Ενδεικτικά, το 2000 ο δικαστής αμερικάνικου επαρχιακού δικαστηρίου, Thomas Penfield Jackson, και στη βάση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, διατάζει τη Microsoft να διασπαστεί σε δυο εταιρείες^[4], η μια που θα διαχειρίζεται το λειτουργικό σύστημα υπολογιστών «Windows» και η έτερη τη σουίτα εφαρμογών γραφείου, «Microsoft Office». Ο δικαστής γρήγορα χαρακτηρίστηκε μεροληπτικός, με αποτέλεσμα η υπόθεση να διευθετηθεί τελικά υπό τη διαιτησία στελεχών της Κυβέρνησης G. W. Bush^[5], ανατρέποντας επί της ουσίας την πρώτη απόφαση.

Άλλο παράδειγμα είναι η απόφαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου διέταξε τη δημιουργία μιας ειδικής έκδοσης του Windows, το «Windows N», η οποία δεν θα συμπεριλάμβανε την εφαρμογή αναπαραγωγής αρχείων πολυμέσων «Windows Media Player».^[6] Στις 16 Δεκεμβρίου 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατάσσει τη Microsoft να «καταστήσει διαθέσιμο, στο Windows στο εσωτερικό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου («ΕΟΧ»), ένα μηχανισμό που θα επιτρέπει [...] στους χρήστες να θέτουν τον Internet Explorer εντός ή εκτός λειτουργίας»^[7].

Παρόμοιες κρίσεις εντοπίζονται και κατά άλλων «τεχνολογικών τιτάνων», καταρχάς το ίδιο το άρθρο επικεντρώνεται στην Apple v.

Pepper, με κάποια συνοδευτικά σχόλια για το App store και τα ψηφιακά marketplaces^[8] γενικότερα. Ο όρος «τεχνολογικοί τιτάνες» είναι πρωτίστως δημοσιογραφικής υφής και ένας άλλος όρος που διαφάνηκε από το δημοσιογραφικό κόσμο είναι ο BAADD, ει του too big, anti-competitive, addictive και destructive to democracy. Σε ελεύθερη απόδοση, πρόκειται για μια επιχειρηματολογία ότι οι «τεχνολογικοί τιτάνες» ότι είναι πολύ μεγάλοι, αντι-ανταγωνιστικοί, εθιστικοί και καταστροφικοί για τη δημοκρατία.

Σχετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει και συνέντευξη του Bill Gates κατά το έτος 2019. Εκεί είχε δηλώσει^[9]: «[...] Ο κόσμος των λογισμικών, και ειδικότερα αναφορικά με τις πλατφόρμες, είναι μια αγορά στην οποία ο «νικητής τα παίρνει όλα». [...] [Τ]ο μεγαλύτερο λάθος που έχω κάνει ποτέ είναι η κάθε κακοδιαχείριση και η οποία κατέστησε την Microsoft να μην είναι αυτό που είναι το Android, εννοώντας ότι το Android είναι η πρότυπη φόρμα για μη-Apple τηλέφωνα. Αυτός ήταν ο φυσικός χώρος της Microsoft που έπρεπε να είχε κερδίσει. Είναι αλήθεια ότι ο «νικητής τα παίρνει όλα». Αν είσαι εκεί με τις μισές εφαρμογές, ή με το 90% αυτών, τότε κατευθύνεσαι προς την απόλυτη σύνθλιψη. [...] Και το εντυπωσιακό για εμένα είναι ότι παρόλα αυτά τα λάθη (υπήρχε και αυτή η δικαστική αντιμονοπωλιακή υπόθεση^[10] και διάφορα άλλα ζητήματα), τα υπόλοιπα προϊόντα μας (Windows και Office), είναι πραγματικά πολύ δυνατά. Ηγούμαστε μιας εταιρείας και αν δεν κάναμε αυτά τα λάθη, θα μπορούσαμε να ήμασταν «H» εταιρεία. Για αυτό η ιδέα ότι μικρές διαφοροποιήσεις μπορούν να προκαλέσουν ευρύτερα αποτελέσματα, για πολλές επιχειρήσεις δεν ισχύει. [...] Αν είσαι μια εταιρεία παροχής υπηρεσιών δεν υπάρχει καν [αυτή η

« οι «τεχνολογικοί τιτάνες» ότι είναι πολύ με-γάλοι, αντι-ανταγωνιστικοί, εθιστικοί και καταστροφικοί για τη δημοκρατία»

[4] (2000). *Microsoft ordered to split into two companies*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/technology/2000/jun/07/microsoft.business1>

[5] Gregg Keizer (2013). *The Microsoft breakup that never happened*. Computerworld. <https://www.computerworld.com/article/2497911/the-microsoft-breakup-that-never-happened.html>

[6] Implementation of European Commission decision. Microsoft. <https://www.microsoft.com/en-us/legal/antitrust/euddecision>

[7] Περίληψη της απόφασης της Επιτροπής COMP/39.530, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010XC0213\(02\)&qid=1561203171243&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010XC0213(02)&qid=1561203171243&from=EN)

[8] Στο οικονομικό λεξικό των Ι. Χρυσοβιτισιώτη και Ι. Σταυρακόπουλου, στο λήμμα online marketplace αποδίδεται η ερμηνεία: «Ηλεκτρονικές αγορές με άμεση σύνδεση των ενδιαφερόμενων χωρίς μεσολαβητές. Οι αγοραστές/πωλητές, οι δανειστές/δανειολήπτες έρχονται σε επαφή μέσω του διαδικτύου».

[9] Connie Loizos (2019). Bill Gates on making “one of the greatest mistakes of all time”. TechCrunch. <https://techcrunch.com/2019/06/22/bill-gates-on-making-one-of-the-greatest-mistakes-of-all-time/>

[10] Αναφέρεται στην προαναφερθείσα υπόθεση του 2000 υπό την κρίση του δικαστή Thomas Penfield Jackson.

Ληστεύοντας την αυτονομία των ψηφιακών δημιουργών

προοπτική]. Τα λογισμικά-πλατφόρμες είναι πραγματικά τεράστια και είναι ο λόγος που βρίσκεσαι σε μια νοητική κατάσταση όπου θα κάθε βράδυ διερωτάσαι «αν τα έχω θαλασλώσει». Τελικά, εμείς, τα θαλασλώσαμε σε έναν πολύ σημαντικό τομέα».

Οι ακαδημαϊκοί N. Economides και I. Lianos^[11] μας εθιστούν την προσοχή ότι στις βιομηχανίες, οι οποίες διέπονται από το «φαινόμενο δικτύου» (network effect^[12]), ακόμη και εν απουσία αντιμονοπωλιακών παρεμβάσεων, η φυσική τους ισορροπία δεν είναι αυτή του τέλειου ανταγωνισμού^[13]. Χαρακτηριστικό αυτών των αγορών είναι ότι ο «νικητής κερδίζει τη μερίδα του λέοντος», με συντριπτικά μερίδια αγοράς, ανισότητα στα κέρδη όπως και επίσης χαρακτηρίζονται από υψηλό συγκεντρωτισμό. Επισημαίνουν ότι μια λανθασμένη απόπειρα για επιβολή τέλειου ανταγωνισμού ή ισότητας μεταξύ των εμπλεκόμενων μπορεί να μειώσει σημαντικά τα κοινωνικά οφέλη.

Στο Δελτίο Τύπου^[14] που συνόδευε το πρόστιμο των 4,34 δις ευρώ στη Google, η αρμόδια επίτροπος Margrethe Vestager σχολιάζει «Σήμερα, το κινητό διαδίκτυο είναι υπεύθυνο για περισσότερο του ημίσεος της παγκόσμιας συνολικής διαδικτυακής κίνησης. Έχει αλλάξει τη ζωή εκατομμυρίων ευρωπαίων. Η υπόθεση αφορούσε τρεις διαφορετικούς περιορισμούς που επέβαλε η Google στους κατασκευαστές Android συσκευών και δικτύων κινητής τηλεφωνίας. Με αυτόν τον τρόπο, η Google χρησιμοποιούσε το λειτουργικό android ως δούρειο ίππο με σκοπό τη διασφάλιση της κυριαρχίας της δικής της μηχανής αναζήτησης. Αυτές οι πρακτικές δυσχεραίνουν την πιθανότητα καινοτομίας και ανταγωνισμού. Η Google εμπόδισε τους ευρωπαίους καταναλωτές να επωφεληθούν ενός αποδοτικού ανταγωνισμού σε αυτή την πτυχή

της καθημερινότητας. Αυτό είναι παράνομο κάτω από τους ενωσιακούς αντιμονοπωλιακούς κανονισμούς». Συγκεκριμένα το πρόστιμο αφορούσε το ότι η Google, (α) υποχρέωνε τους κατασκευαστές να προεγκαθιστούν το Google Search app αλλά και το Chrome Browser app, ως όρο ώστε η συσκευή να έχει πρόσβαση στο «κατάστημα εφαρμογών» της Google. Επίσης, (β) προέβαινε σε πληρωμές σε συγκεκριμένους μεγάλους κατασκευαστές και σε παρόχους δικτύων κινητής τηλεφωνίας ώστε να διασφαλίζει το ανωτέρω. Τέλος, αν και το android είναι «ανοιχτού κώδικα» (γ) απαγόρευε τους κατασκευαστές να πουλούν οποιαδήποτε «παράλλαξη» (fork) του λειτουργικού συστήματος.

1. Εμβραθύνοντας στο κατάστημα εφαρμογών της Apple

Είναι μάλλον τοις πάσι γνωστόν ότι το App store της Apple είναι ο μονόδρομος για την απόκτηση εφαρμογών κάθε φορητής συσκευής που τρέχει το iOS. Μόνο εξοικειωμένοι χρήστες και υπό προϋποθέσεις, και μέσω τεχνικών παρείσφρησης και πειρατείας (jailbreak), πιθανόν να μπορούν να απολαύσουν άλλα «καταστήματα» (ή πιο τεχνικά, repositories) εφαρμογών. Αυτή η μηδαμινή πρακτικότητα τέτοιων εναλλακτικών, απλώς επιβεβαιώνει το γενικό κανόνα ότι πράγματι το App Store είναι η μοναδική επιλογή για την προμήθεια εφαρμογών για τις συσκευές της εταιρείας της Apple, και ο λόγος δεν είναι άλλος από τις πολιτικές που η ίδια η εταιρεία επέλεξε -και όχι π.χ. από τις «ευγενείς» δυνάμεις της προσφοράς και ζήτησης. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, ως καταναλωτές, εφόσον είμαστε υποχρεωμένοι να προμηθευόμαστε τις εφαρμογές σχεδόν κατά αποκλειστικότητα από το App Store, περιορίζονται τα δικαιώματά να απολαμβάνουμε χαμηλές

«Χαρακτηριστικό αυτών των αγορών είναι ότι ο «νικητής κερδίζει τη μερίδα του λέοντος»

[11] N. Economides, I. Lianos (2010). *A critical appraisal of remedies in the EU Microsoft cases*. Columbia Business Law Review. Vol 2010/Issue 2. Σελ. 352-53.

[12] Στο οικονομικό λεξικό των I. Χρυσοβιτισιώτη και I. Σταυρακόπουλου, στο λήμμα network αποδίδεται η ερμηνεία: «Το φαινόμενο η επίδραση, το αποτέλεσμα του (μεγάλου) δικτύου. Η αξία κάθε προϊόντος για τον καταναλωτή ή τον χρήστη αυξάνεται ανάλογα με τη δημοτικότητα που έχει στο ευρύτερο κοινό. Βασίζεται στην άποψη ότι μια τηλεφωνική συσκευή είναι τελείως άχρηστη αν κατέχεις το μοναδικό τηλέφωνο».

[13] Τέλειος ανταγωνισμός παρατηρείται όταν υπάρχουν πολλοί αγοραστές και πολλοί πωλητές, οι οποίοι γνωρίζουν πλήρως την κατάσταση της αγοράς καθώς και την επάρκεια προσφοράς και ζήτησης, καθώς και την επάρκεια προσφοράς και ζήτησης στις τρέχουσες τιμές.

[14] European Commission (2018). *Antitrust: Commission fines Google €4.34 billion for illegal practices regarding Android mobile devices to strengthen dominance of Google's search engine*. Press release http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4581_en.htm

Αμερικανικό Δίκαιο Ανταγωνισμού

τιμές, εύχρηστους και φιλικούς όρους συναλλαγών αλλά και ότι οι πρακτικές αυτές της Apple είναι παράνομες και μονοπωλιακές; Ο συγγραφέας της ανά χείρας μελέτης, για την ανάλυση προβληματικών μονοπωλίου συνυφασμένες με το App Store της εταιρείας Apple, ως κατάλληλη βάση κρίνει την αμερικάνικη υπόθεση *Apple v. Pepper*^[15]. Πρόκειται για μια ομαδική αγωγή καταναλωτών και χρηστών συσκευών iOS, στη βάση αντιμονοπωλιακής αμερικάνικης νομοθεσίας. Ισχυρίζονταν το ότι εφόσον επί της ουσίας είναι υποχρεωμένοι να προμηθεύονται τις εφαρμογές μόνο στο App Store, αυτό τους περιορίζει τα δικαιώματα, λ.χ. να απολαμβάνουν χαμηλές τιμές, αλλά και γενικά ότι οι πρακτικές της Apple είναι παράνομες και μονοπωλιακές.

Η υπόθεση ξεκίνησε το 2011. Από την αρχή η Apple επικαλούνταν το επιχείρημα ότι σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει οι αγοραστές εφαρμογών να έχουν αγωγή δικαίωμα εναντίον της. Το πρωτόδικο Δικαστήριο συνομολόγησε υπέρ της Apple, ενώ στη συνέχεια, εφετείο επιλέγει (και προς τύχη των εναγόντων) να ανατρέψει την απόφαση. Η Apple ωστόσο ζήτησε την παρέμβαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Στις 13 Μαΐου του 2019 και σε ενδιάμεση απόφαση, το Αμερικάνικο Ανώτατο Δικαστήριο κρίνει ότι υπάρχει άμεση καταναλωτική σχέση μεταξύ Apple και αγοραστών εφαρμογών, και οπότε οι εναγόμενοι επιτρέπεται να κινήσουν αγωγή κατά της εταιρείας και υπέρ των δικών τους συμφερόντων.

Αναμφισβήτητα, ορθώς το Δικαστήριο επέλεξε να διακρίνει το καθαυτό επίδικο ερώτημα, δηλαδή το αν είναι (ή δεν είναι) μονοπωλιακές οι πρακτικές που διέπουν τη λειτουργία του App Store. Μέχρι στιγμής η τελική κρίση του Ανωτάτου είναι άγνωστη. Σε αυτό το αρχικό στάδιο, επιλέγει να προδικάζει κατά πόσο μια συνδιαλλαγή για την ψηφιακή αγορά εφαρμογής ενός τρίτου προγραμματιστή, προσδίδει στον καταναλωτή αγωγή δικαίωμα κατά της Apple, επειδή η εφαρμογή αγοράστηκε από το κατάστημα εφαρμογών της ίδιας. Το ερώτημα αν διέπεται από μονοπωλιακές πρακτικές το App Store για iOS συσκευές, θα παραμένει αναπάντητο,

τουλάχιστον έως ότου ειδοθεί η τελεσίδικη απάντηση.

Επηρεαζόμενοι πιθανώς από τη συνήθη δομή μιας δικαστικής απόφασης όπου είναι αναμενόμενο να αναφέρεται μια σύνοψη των πραγματικών περιστάσεων, δημοσιογράφοι φαίνεται να περιέπεσαν σε μικρό απόπημα, και στα διάφορα σχόλιά τους, παρατηρούμε υπενθυμίσεις ότι η Apple παρακρατά το 30% των πωλήσεων αλλά και απαιτεί και ετήσια συνδρομή ύψους 99 δολαρίων. Ωστόσο τόσο η προμήθεια, όσο η ύπαρξη συνδρομής δεν θα αποτελέσουν σημείο δικανικής εξέτασης ως προς τη νομιμότητά τους ή το μονοπωλιακό τους χαρακτήρα. Αντίθετα, μια από τις κύριες συλλογιστικές που αντιπαρατέθηκαν, εδράζονταν στα νομολογιακά συμπεράσματα της *Illinois Brick Co. (1977)*^[16].

Στην *Illinois Brick Co. (1977)* κρίθηκε ότι στο πλαίσιο μιας εφοδιαστικής αλυσίδας παραγωγών (supply chain), διακινητών, μεταπωλητών κ.ο.κ., ο τελικός αγοραστής δεν μπορεί να εναγάγει τον αρχικό παραγωγό. Ο αγοραστής (εν προκειμένω, η πολιτεία του Illinois), είχε μηνύσει τον παραγωγό πολεοδομικών υλικών, καθώς ισχυρίζονταν ότι οι διάφοροι εμπλεκόμενοι – συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου παραγωγού – συμμετείχαν σε παίγνια για τη διατήρηση υψηλών τιμών.

Αν και ο στόχος του άρθρου δεν είναι η συγκριτική θεώρηση μεταξύ της αμερικάνικης αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και της αντίστοιχης ενωσιακής νομοθεσίας, ωστόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης εντοπίζονται ακόμη και πιο διερευνημένα λεκτικά. Η Οδηγία 2014/104/ΕΕ, και όπως π.χ. ενσωματώθηκε στο Κυπριακό Δίκαιο με τον περί Αγωγών Αποζημίωσης για παραβάσεις του Δικαίου του Ανταγωνισμού Νόμο του 2017 (ν. 113(I)/2017), διατυπώνει ενδεικτικά στο άρθρο 4(1) ότι «[ο]ιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή δημόσια αρχή που έχει υποστεί ζημία λόγω παράβασης του δικαίου ανταγωνισμού μπορεί να αξιώσει και να επιτύχει πλήρη αποζημίωση για την εν λόγω ζημία», αλλά και βάσει του 12(1) ότι «[η] αποζημίωση μπορεί να απαιτηθεί από οιοσδήποτε υπέστησαν ζημία, ανεξαρτήτως από το αν είναι άμεσοι ή έμμεσοι αγοραστές του παραβάτη».

« Το ερώτημα αν διέπεται από μονοπωλιακές πρακτικές το App Store για iOS συσκευές, θα παραμένει αναπάντητο »

[15] Syllabus *Apple v. Pepper* (2018) [No. 17–204], Certiorari to the United States Court of Appeals for the Ninth Circuit

[16] *Illinois Brick Co. v. Illinois*, 431 U.S. 720 (1977)

Ληστεύοντας την αυτονομία των ψηφιακών δημιουργών

Αν και συνέχεια του Κυπριακού νόμου, προνοούνται κάποιες περιπτώσεις ουσιαστικής ή υποβοηθητικής συνδρομής τρίτου προσώπου στη διαδικασία (π.χ. άρθρο 5 για την κοινοποίηση αποδεικτικών στοιχείων), φαίνεται ότι ούτε η Ένωση ρυθμίζει το ερώτημα ποιες πράξεις, ποιες διεργασίες και ποια ανάληψη λειτουργιών επηρεάζουν καθοριστικά τη βαθμίδα της εκάστοτε εμπορικής αλυσίδας, στην οποία ανήκει κάθε εμπλεκόμενος.

Αντίθετα ο στόχος του άρθρου είναι να καταδείξει ότι για τον εντοπισμό των ουσιαστών περιστάσεων που είναι ικανές να μαρτυρήσουν την ύπαρξη, ή όχι, ενός ψηφιακού μονοπωλίου θα πρέπει να αποταθούμε σε ποιοτικά σημεία, όπως ο βαθμός του ρίσκου που απορροφά ο εκάστοτε εμπλεκόμενος της επίμαχης αλυσίδας δραστηριότητας. Ένας δημιουργός καθ' όλην τη διάρκεια παραμονής του σε ένα κατάσταση εφαρμογών δεν μεταφέρει κάποιο ενοχικό δικαίωμα των εφαρμογών του. Εξακολουθεί δηλαδή να είναι ιδιοκτήτης των εφαρμογών του, να χαιρεί πλήρους αυτονομίας στη λήψη απόφασης λ.χ. για την τιμή διάθεσης των εφαρμογών ή των προωθητικών ενεργειών, όπως επίσης για την εξέλιξη της εφαρμογής και γενικότερα για οτιδήποτε που ενδεχομένως να αφορά το portfolio του στο εκάστοτε οικοσύστημα που επέλεξε να δραστηριοποιηθεί. Στο παγκοσμιοποιημένο διαδικτυακό περιβάλλον η υλοποίηση αποκεντροποιημένων δικτύων, ή μερικώς κεντροποιημένων δικτύων, είναι ευκολότερη από πότε.

Βλέπουμε ότι σε αντίθεση με τις περιστάσεις της Illionios Brick Co του 1977, δεν είναι πια εύκολη η κατ' ουσίαν εξέταση του ερωτήματος «ποιος αγοράζει από ποιόν», οπότε το υπό εξέταση ερώτημα είναι: όταν αγοράζουμε μια εφαρμογή κινητού τηλεφώνου, προκύπτει μια σύμβαση μεταξύ του αγοραστή και του διαχειριστή του καταστήματος εφαρμογών ή μια σύμβαση μεταξύ του αγοραστή και του δημιουργού της εφαρμογής, με το διαχειριστή του καταστήματος εφαρμογών απλώς να διευκολύνει τη διεκπεραίωση της συναλλαγής; Πιθανώς το Δικαστήριο να ήθελε να αποφύγει την εξάρτηση του νομολογικού κανόνα με το λεκτικό της σύμβασης. Εάν η Apple πράγματι αγόραζε τις εφαρμογές από τους προγραμματιστές, και τις μεταπωλούσε η ίδια, τότε και μόνο τότε δεν θα ήταν παράδοξο να

μπορούσε να εναχθεί στη βάση μονοπωλικών πράξεων. Τη στιγμή όμως που η Apple δεν αγοράζει τις εφαρμογές, απλώς συλλέγει προμήθεια (και διευκολύνει γενικότερα τη συναλλαγή μεταξύ προγραμματιστή και αγοραστή), κατά κάποιον τρόπο την απομονώνει και θα πρέπει να της προσφερθεί ένα είδος δικανικού ασύλου. Στην Ενωσιακή έννομη τάξη και προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και το άρθρο 14 της οδηγίας 2000/31/EK. Αν και το λεκτικό περιστρέφεται γύρω από τους όρους φιλοξενία (hosting) και αποθήκευση πληροφοριών (storage information), το άρθρο καθορίζει ότι δεν υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής υπηρεσίας, εφόσον δεν γνώριζε ότι πρόκειται για παράνομη δραστηριότητα (ή πληροφορία) αλλά και διαθέτει διαδικασίες ώστε μόλις αντιλαμβάνεται παράνομες δραστηριότητες και πληροφορίες, αποσύρει ταχέως τις πληροφορίες ή καθιστά την πρόσβαση σε αυτές αδύνατη.

Ωστόσο το Αμερικάνικο Δικαστήριο κλήθηκε να απαντήσει στον ευαίσθητα πολύπλοκο συλλογισμό, κατά πόσο οι όροι μιας οικονομικής συμφωνίας μπορεί να καθορίζουν και τους διαδίκους μιας υπόθεσης. Εν μέρει η στάση του Δικαστηρίου να πρέπει να δικαιολογηθεί, καθώς θα αποτελούσε ένα χάρτη για το πως κάποιος θα μπορούσε να αποφύγει την υπαγωγή της στις αντιμονοπωλικές διατάξεις, απλά συντάσσοντας το «κατάλληλο συμβόλαιο».

Ένας από τους δικαστές που διαφοροποίησε τη θέση του, είναι ο ευπαίδευτος Δικαστής Gorsuch. Παρατηρεί ότι στην περίπτωση που καταναλωτές και προγραμματιστές θα έχουν δικαίωμα να ενάγουν την Apple, τότε τα δικαστήρια θα περιέλθουν στην ανάγκη να κατακερατίζουν καταλλήλως και ορθώς, τις προμήθειες των εκάστοτε επίδικων συναλλαγών. Διαφορετικά θα ελλοχεύουν απτοί κίνδυνοι για υπέρ του δέοντος αποζημιώσεις. Το λεκτικό που χρησιμοποιήθηκε είναι το ακόλουθο: «[κ]αι αν οι προγραμματιστές μπορούν να ενάγουν ξεχωριστά από τους καταναλωτές, η Apple θα επωμιστεί τον κίνδυνο για διπλές αποζημιώσεις, αθροιστικά περισσότερες από το τελικό ποσό που εισέπραξε από τις προμήθειες. Για να αποφευχθεί αυτή η δυνα-

---

« δεν υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής υπηρεσίας, εφόσον δεν γνώριζε ότι πρόκειται για παράνομη δραστηριότητα (ή πληροφορία)»

Αμερικανικό Δίκαιο Ανταγωνισμού

τότητα, θα πρέπει εξασφαλιστεί ότι οι προγραμματιστές, αν είναι απαραίτητο, θα μπορούν να μετέχουν ως ενάγοντες»^[17].

Με οξυδέρκεια προχωρά το συλλογισμό και διερωτάται πως οι εμπλεκόμενοι εκ των πραγμάτων θα μπορούν να αποφύγουν οποιοδήποτε φορμαλιστικό κριτήριο, απλά συνάπτοντας την κατάλληλη σύμβαση. Δηλαδή θα είναι σαν το Δικαστήριο να παροτρύνει τους ιδιώτες (εν προκειμένω, τους προγραμματιστές και την Apple) να επιλέγουν μια διαφορετική από εκείνη που θα επέλεγαν διαφορετικά.

Εμπνέεται από την υπόθεση Concentrated Phosphate Export Assn (1968)^[18], όπου λέχθηκε ότι «ένα κριτήριο αντιμονοπωλιακού δικαίου θα πρέπει να αναζητά την «οικονομική πραγματικότητα» των σχετικών συναλλαγών και όχι «φορμαλιστικές ερμηνείες» του δικαίου των συμβάσεων». Πιο συγκεκριμένα τα πρακτικά παραδείγματα που επιλέγει να αναφερθεί στη συνέχεια, εκτός από νομικά σημεία, καταδεικνύουν και οικονομικούς περισυλλογισμούς.

Συγκεκριμένα προτρέπει «[α]ντί να συλλέγει το αντίτιμο των εφαρμογών που πουλιούνται στο App Store και διαμοιράζει το υπόλοιπο (από την αφαίρεση της προμήθειας) στους προγραμματιστές, η Apple απλά μπορεί απλά να αντιστρέψει την ταμειακή ροή των πληρωμών των καταναλωτών: Δηλαδή [να εισπράττουν] κατευθείαν οι προγραμματιστές, οι οποίοι στη συνέχεια θα αποδίδουν την προμήθεια στην Apple».

Ευθύς εξαρχής πρέπει να αναρωτηθούμε αν πράγματι όλοι οι προγραμματιστές μπορούν

να υποστηρίξουν μηχανογραφικά και λογιστικά ένα ενδεχόμενο, όπου οι χρήστες θα χρεώνονται απευθείας και αυτόματα από τους ψηφιακούς δημιουργούς, και στη συνέχεια οι δημιουργοί να πρέπει να αποδώσουν την προμήθεια στην Apple, ή στην ελάχιστη εταιρεία που λειτουργεί κάποιο κατάστημα εφαρμογών ή άλλο marketplace.

Η πλειονότητα των Δικαστών έκρινε ορθότερη μια συσταλτική ερμηνεία του Clayton Act. Εκεί ορίζεται ότι «κάθε πρόσωπο που βλέπονται οι δραστηριότητές του ή η παρουσία του από οτιδήποτε απαγορεύεται από τον αντιμονοπωλιακό νόμο, επιτρέπεται να ενάγει».^[19] Η εν λόγω διάταξη ερμηνεύτηκε κατά έναν τρόπο όπου κάθε πρόσωπο που επισκέπτεται το App Store και βλάπτεται, είναι παράλογο να μην μπορεί να εγείρει αγωγή κατά της Apple. Κατά πόσο όμως αυτό είναι ωστόσο μια αεροστεγής δικανική κρίση;

Επειδή ωστόσο η εναλλακτική θα ήταν να επιτρέπουμε στον παραγωγό να εναχθεί από διαφορετικούς διαδίκους για την ίδια συναλλαγή, στη βάση ότι οι απαιτήσεις τους είναι αριετά διαφορετικές αυτό συνηγορεί με τη μειοψηφούσα άποψη. Δηλαδή να αποδειχθούμε ότι τα τεχνικά κριτήρια δεν είναι ικανά να διασφαλίζουν ότι σε κάθε περίπτωση θα συγκρατούν κάθε πιθανό σφάλμα περί διπλής αποζημίωσης.

Ως απόδειξη του ανωτέρω ισχυρισμού κατάλληλες και όμοιες είναι και οι πρώτες περιπτώσεις της υποθέσεως Spotify κατά Apple^[20],^[21]. Δια στόματος του ιδρυτή, αναγγέλθηκε στο blog της Spotify^[22], ότι, και κατόπιν προσε-

« κάθε πρόσωπο που επισκέπτεται το App Store και βλάπτεται, είναι παράλογο να μην μπορεί να εγείρει αγωγή κατά της Apple.»

^[17] Μετάφραση του αποσπάσματος: «[a]nd if the developers bring suit separately from the consumers, Apple might be at risk of duplicative damages awards totaling more than the full amount it collected in commissions. To avoid that possibility, it may turn out that the developers are necessary parties who will have to be joined in the plaintiffs' lawsuits»

^[18] United States v. Concentrated Phosphate Export Assn., Inc., 393 U. S. 199, 208 (1968)

^[19] Άρθρο 15(a): Except as provided in subsection (b), any person who shall be injured in his business or property by reason of anything forbidden in the antitrust laws may sue therefor in any district court of the United States in the district in which the defendant resides or is found or has an agent, without respect to the amount in controversy, and shall recover threefold the damages by him sustained, and the cost of suit, including a reasonable attorney's fee. The court may award under this section, pursuant to

a motion by such person promptly made, simple interest on actual damages for the period beginning on the date of service of such person's pleading setting forth a claim under the antitrust laws and ending on the date of judgment, or for any shorter period therein, if the court finds that the award of such interest for such period is just in the circumstances.

^[20] Το [timetoplayfair.com](https://www.timetoplayfair.com) είναι ένα media project της ίδιας της Spotify που εξήγησε τις θέσεις της.

^[21] Ενδεικτικός φάκελος άρθρων επικαιρότητας για τις εξελίξεις της εν λόγω υποθέσεως από το [theverge.com](https://www.theverge.com),

<https://www.theverge.com/2019/3/17/18268861/spotify-apple-antitrust-fight-latest-updates-news>

^[22] Daniel Ek (2019). *Consumers and Innovators Win on a Level Playing Field*. Spotify Blog. <https://newsroom.spotify.com/2019-03-13/consumers-and-innovators-win-on-a-level-playing-field/>

Ληστεύοντας την αυτονομία των ψηφιακών δημιουργών

χτικού συλλογισμού, καταχώρησαν παράπονο αθέμιτου ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕC) και όπως δήλωσε ο επίτροπος ανταγωνισμού «[η] Επιτροπή έλαβε παράπονο από την Spotify, το οποίο θα το εξετάσουμε υπό το φως των προβλεπομένων διαδικασιών». Η διαμάχη Spotify και Apple έχει κάποιες ομοιότητες και διαφορές. Επί τροχάδην, οι σχέσεις Apple & Spotify έχουν επέλθει σε ένταση με αφορμή την προμήθεια τάξεως 30%. Η Spotify επιθυμούσε οι χρήστες να χρησιμοποιούν την ιστοσελίδα της για να ανανεώνουν τη μηνιαία συνδρομή, ώστε να αποφεύγει την ανωτέρω προμήθεια που επιβάλλει η Apple σε κάθε συναλλαγή που πραγματοποιείται μέσω του App store.

Τόσο στην αμερικάνικη περίπτωση, όσο και στην ένταση της ευρωπαϊκής εταιρείας Spotify η πεμπουσία είναι ιδιαίτερα ευρύτερη και ιδιαίτερης σημασίας για την ψηφιακή κοινωνία. Συναθροίζοντας, περιστρέφεται γύρω από το κατά πόσο η παραδοχή ότι το App Store λειτουργεί μονοπωλιακά, απαντά και στο αν οι τιμές ήταν τεχνικά υψηλές λόγω του επίδικου μονοπωλίου. Η προβληματική περιπλέκεται, καθώς συνειδητοποιούμε ότι εξαρχής βασιστήκαμε στην ιδέα ότι οι τιμές είναι υψηλές.

2. Είναι πραγματικά η Apple ένα μονοπώλιο;

Για να απαντηθεί το ερώτημα, πρέπει πρώτα να οριστεί και η έννοια της αγοράς. Το λογιστικό μέγεθος κάθε αγοράς δεν μπορεί να είναι το μόνο αναγκαίο κριτήριο. Αν το iOS «από μόνο του» (per se) αποτελεί μια αγορά, τότε, πράγματι η App store είναι μονοπώλιο. Θα πρέπει ωστόσο να ηθικολογήσουμε και για τα αίτια για τα οποία ορίζουμε μια δημόσια προσβάσιμη αγορά τόσο στενά και στα «διωτικά σύνορα» μιας εταιρείας. Τι είναι αυτό που πραγματικά μας αποτρέπει από το να ορίσουμε την αγορά, συμπεριλαμβανοντας όλους τους κατασκευαστές κινητών τηλεφώνων και να καταλήξουμε στην πραγματική κοινωνία της πληροφορίας, δηλαδή εκεί όπου «διαμένουν» όλες οι τεχνολογικές εταιρείες

(όπως η Google, Amazon, Xiaomi κ.ο.κ.), ...και γιατί να μην συμπεριλάβουμε και τους φορητούς ή επιτραπέζιους υπολογιστές αλλά και άλλες συσκευές; Εξάλλου πλέον λειτουργικά, τα οποία είναι ικανά να τρέχουν εφαρμογές τρίτων, εντοπίζονται και στις τηλεοράσεις μας, στα ρολόγια μας αλλά και στα αυτοκίνητά μας.

Ο όρος «εξειδικευμένη αγορά»^[23] είναι απόλυτα ορθός και δόκιμος, ωστόσο αν επιμένουμε να τμηματοποιούμε τις αγορές και στη βάση των «εταιριών συνόρων» τότε δεν θα κληθούμε να κρίνουμε και τις ειδικές περιστάσεις κάθε ανταγωνιστή της Apple; Οι αλληπάλληλες προειδοποιήσεις των λειτουργικών Android όταν ο χρήστης προσπαθεί να εγκαταστήσει εφαρμογή από «τρίτη πηγή», δεν αποθαρρύνει το εν δυνάμει κοινό π.χ. του «fortnite»;^[24]

Μέχρι και την τελική κρίση του Δικαστηρίου, θα συμπεριληφθούν κατά καιρίο τρόπο και πολλαπλές υποβολές ότι πράγματι, ως σύνολο, όλοι έχουμε επωφεληθεί από την ένταση ανταγωνισμού μεταξύ Apple, Google και των δεκάδων άλλων κατασκευαστών. Η Apple όντως μια εταιρεία με ρευστότητα που αγγίζει τα 123 δισεκατομμύρια δολάρια^[25], ως προς την υπαρξη μονοπωλιακών και/ή παράνομων ρητρών στις διάφορες συμβάσεις που συνάπτει, μπορεί να διεκδικήσει η ίδια τα ιδιωτικά συμφέροντά της.

3. Το πραγματικά σημαντικό διακύβευμα

Στο προδικαστικό αυτό στάδιο διακυβεύονται σωρεία ευρύτερων ζητημάτων. Αν ο καταναλωτής μιας εφαρμογής έχει απευθείας εμπορική σχέση με το «κατάστημα εφαρμογών», τότε ο ψηφιακός δημιουργός υποβιβάζεται σε ένα δευτερεύοντα ρόλο, ενώ ταυτοχρόνως θα εξακολουθεί να είναι υποχρεωμένος ο ίδιος να προωθεί το έργο του, να το εξελίξει και γενικά να είναι επιφορτισμένος να ικανοποιεί τους αγοραστές ώστε να πεισθούν να αγοράσουν την εφαρμογή.

« Αν ο καταναλωτής μιας εφαρμογής έχει απευθείας εμπορική σχέση με το 'κατάστημα εφαρμογών', τότε ο ψηφιακός δημιουργός υποβιβάζεται σε ένα δευτερεύοντα ρόλο»

[23] Επικρατέρεστη απόδοση του αγγλικού όρου niche market.

[24] Πράγματι, η Epic Game επέλεξε η ιστοσελίδα της να είναι ο μοναδικός τρόπος να προμηθευτεί κανείς τη φορητή έκδοση του παιχνιδιού.

[25] Βάσει του δεύτερου τετραμήνου ισολογισμού της 30 Μαρτίου του 2019 της Apple Inc.

Αμερικανικό Δίκαιο Ανταγωνισμού

Μια συνδρομή όπως η τιμολόγηση μιας χρεωστικής κάρτας ή η τήρηση οργανωμένου ιστορικού συναλλαγών ή η διατήρηση της λειτουργίας ενός αδιάβλητου (από hacking και κλοπές) ψηφιακού marketplace μόνο δευτερευούσης σημασίας μπορεί να θεωρηθεί. Αναμφισβήτητα οι υπηρεσίες της Apple δικαιολογούν την παρακράτηση μιας προμήθειάς της, αλλά αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με την πραγματικότητα ότι η ίδια δεν λαμβάνει κάποιο ρίσκο και απλώς πράττει τα αναγκαία ώστε οι συσκευές της να είναι χρηστικές και θελκτικές στο αγοραστικό κοινό. Το ρίσκο της τελείωσε τη στιγμή που πούλησε την εκάστοτε συσκευή. Από εκείνο το σημείο και μετά, ο αγοραστής αναζήτησε, συνέκρινε και επέλεξε τις αγαπημένες του εφαρμογές.

Το πραγματικό διακύβευμα είναι αν οι προγραμματιστές για να διατηρήσουν τη νομική και πραγματική τους αυτονομία, θα πρέπει να επωμιστούν το τεράστιο λογιστικό και μηχανογραφικό κόστος της άμεσης ψηφιακής προμήθειας των εφαρμογών.

Στην δικαστική διαδικασία της υποθέσεως Apple v. Pepper, οι μειοψηφούντες δικαστές, Πρόεδρος Δικαστής Thomas, Δικαστής Alito, Roberts και Gorsuch από κοινού διατυπώνουν και σε νομικούς όρους την πλάνη στην οποία υπέπεσαν οι πλειοψηφούντες δικαστές. Μεταφράζοντας, ειπώθηκε «ας συλλογιστούμε δυο υποθετικά σενάρια που αποδεικνύουν αυτό. Το πρώτο είναι ένα σενάριο «ανατίμησης», στο οποίο ο μονοπωλιακός πωλητής αγοράζει από παραγωγό ένα προϊόν για έξι δολάρια και το πωλεί σε καταναλωτή για δέκα δολάρια, εφαρμόζοντας μια μη-ανταγωνιστική ανατίμηση των τεσσάρων δολαρίων. Το δεύτερο είναι ένα σενάριο «προμήθειας» στο οποίο ο παραγωγός κατευθύνει ένα μονοπωλιακό έμπορο να πουλήσει τα προϊόντα για δέκα δολάρια και να παρακρατήσει 40% προμήθεια, δηλαδή ο έμπορος να αποστείλει στον παραγωγό έξι δολάρια.

Τα δυο σενάρια οικονομικά είναι ισοδύναμα και το Δικαστήριο ισχυρίζεται ότι, είναι πα-

ράλογο να απαγορεύουμε στη δεύτερη περίπτωση τη θεραπεία της ανάκτησης της ζημίας του ενάγοντα, υπό το επιχείρημα της έλλειψης σχέσεως εγγύτητας». Πρόκειται για ένα σχολιασμό της συλλογιστικής της πλειοψηφούσας άποψης από τους μειοψηφούντες δικαστές. Οι δικαστές Thomas, Alito, Roberts και Gorsuch προσπαθούν να καταδείξουν τη βαθιά επιρροή των πλειοψηφούντων δικαστών από τη σαράντα ετών νομολογία Illinois Brick Co. Η πλάνη έγκειται στο ότι η πλειοψηφούσα κρίνει ότι η μοναδική αιτία για την οποία δεν θα μπορούσε να εναχθεί η Apple για τις συναλλαγές αγοροπωλησίας εφαρμογίδων (apps)^[26] που πραγματώνονται στο App store, είναι η σχέση της εγγύτητας. Ουδείς αμφισβητεί ότι για να αγοραστεί μια εφαρμογή π.χ. για ένα iPhone τηλέφωνο, ο χρήστης θα πρέπει να εντοπίσει το εικονίδιο του App store, να εισέλθει στο εν λόγω κατάστημα και ούτω καθεξής.

Οι διαφωνούντες επιδιώκουν να μετακυλήσουν (ή να εκσυγχρονίσουν) τη βάση του στοχασμού στο κατά πόσο καθοριστικής σημασίας για την τελική επιλογή του χρήστη (και εν δυνάμει αγοραστή) αποτελούν οι πράξεις του διαχειριστή του καταστήματος ή οι πράξεις του δημιουργού της εφαρμογής. Απλοποιώντας υπέρ του δέοντος το ζήτημα, πιθανόν θα ήταν αρκτικό να διερωτηθούμε αν το κοινωνικό δίκτυο «Facebook» γιγαντώθηκε, επειδή υπερπροβλήθηκε από τα διάφορα καταστήματα εφαρμογών (π.χ. App Store, Play Store κ.τ.λ.) και αν ένα νέο λειτουργικό κινητών τηλεφώνων είναι πιθανόν να επιβιώσει χωρίς πρόσβαση (ή και χωρίς ικανοποιητική πρόσβαση) του εν λόγω κοινωνικού δικτύου.

Αντί επιλόγου

Οι μειοψηφούντες δικαστές της υποθέσεως Apple v. Pepper κατά την παράθεση του δικανικού τους συλλογισμού επέλεξαν και μια ακόμη χαρακτηριστική διατύπωση, ότι «αφέθηκε ανεκμετάλλευτη η ευκαιρία εξέλιξης 40 έτους νομολογίας και να απαντηθούν δύσκολα ερωτήματα».

« Αναμφισβήτητα οι υπηρεσίες της Apple δικαιολογούν την παρακράτηση μιας προμήθειάς της »

^[26] Η διαφορά μεταξύ ενός προγράμματος (program) και ενός εφαρμογίδου (application) δεν έχει καμία νομική αξία, καθώς πρόκειται για μια αμιγώς τεχνική ταξινόμηση της επιστήμης της πληροφορικής. Επιμένοντας σε μια εμβάθυνση και αυστηρά ομιλούντες, διακρίνουμε το λογισμικό αν κατά την εγκατάσταση στην

εκάστοτε συσκευή δημιουργούνται πολλά αρχεία (πρόγραμμα) ή ένα μοναδικό και εκτελέσιμο αρχείο (εφαρμογίδιο). Στην καθομιλουμένη ενδεχομένως οι δυο όροι να ταυτίζονται και τελικά να προτιμάμε τον όρο «app» για λόγους συνήθειας και ευηχίας.

Ληστεύοντας την αυτονομία των ψηφιακών δημιουργών

Την ευκαιρία για εξέλιξη των κανόνων, κάνοντάς τους πιο φιλικούς για όλους τους κοινωνούς του διαδικτύου, πιθανώς να μην την αντιληφθεί ούτε η ΕΕ, και μάλλον θα επικεντρωθεί, κατά έναν τετριμμένο τρόπο, στην προσπάθεια να περισώσει τα συμφέροντα της εταιρείας κράτους-μέλους (Spotify). Μάλλον δεν θα κατανοήσει ούτε την ευαισθησία του να μην είσαι «τεχνολογικός τιτάνας» και ότι ενδεχομένως να είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο για μια μικρή εταιρεία να χρεώνει και να τιμολογεί αναρίθμητους μικρό-αγοραστές από «μικρά ποσά» ή συνεχώς να υπολογίζει και να αποδίδει περιοδικά την αντίστοιχη προμήθεια στον αντισυμβαλλόμενο (σε αντίθεση με την Spotify). Είναι πιθανό, οι δημιουργοί για να απαλλαγθούν από αυτές τις κοστοβόρες διαδικασίες είτε θα προτιμήσουν μια υπαλληλική σχέση είτε θα παραδώσουν όλα τα πνευματικά και βιομηχανικά δικαιώματα των εφαρμογών στην εκάστοτε Apple.

Εν έτει 2019, η «κοινωνία της πληροφορίας» έχει αποκτήσει τις δικές της εθιμοτυπίες, σαφώς επηρεασμένες από τις πατροπαράδοτη πρακτική των εμπόρων. Στο «παγκόσμιο χωριό του Διαδικτύου» τα ψηφιακά marketplace δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια «λαϊκή αγορά» και από μια συνάθροιση δημιουργών. Στον κόσμο του Διαδικτύου κανένας Δήμος, κανένα Κράτος και κανένας δημόσιος φορέας δεν έχει πραγματικά συμφέροντα να οργανώσει και να συντηρεί «δημόσιες Αγορές».

Αν τελικά αποδίδοντας τόσο αυξημένη ευθύνη στους ψηφιακούς δημιουργούς, όπως αυτές που διακυβεύονται από μια κοινωνικά λανθασμένη εξέλιξη και ερμηνεία της Apple κατά Perpet, τότε οι δημιουργοί για να προστατευτούν θα επιλέξουν να απολέσουν ελευθερίες και αυτονομία, με τους «τεχνολογικούς τιτάνες» να μετατρέπουν την «τεχνολογική Ατλαντίδα» σε απροσπέλαστη !

.....